

CONTRIBUTION OF FABLES TO CRITICAL READING

FABLLARIN ELEŞTİREL OKUMA EĞİTİMİNE KATKISI¹

Erol DURAN²
Ertuğrul ERCAN³

Abstract

It is a species with a concise utterance at the end which gives the various situations in metaphoric form over the animals of the fables, text type. If this is a fictional text, it can be used in critical reading. This study aims to determine the contribution of fables to critical reading education. For this purpose, the following sub-problems was sought: "Can the fables' event patterns and discourses be used to improve their critical reading skills?" and "What are the situations in which pupils understand critical reading achievements in fables?". Qualitative research model was used in the research. In this study data collection process is planned in four stages. At the first stage, The 5th grade Turkish Language Teaching Curriculum critical reading achievements were determined. In the second phase, the fences to be applied in the working group were determined. In the third stage, nine fables, highest recall frequency, were divided into three groups. The events and their discourses were compared to the critical reading acquired in the curriculum and the activities were prepared. In the 4th stage, the activities prepared with the group fables were applied to the study group to determine the understanding of critical reading achievements. The data were collected through a document review, descriptive analysis. In the first application, students' scores of critical reading skills were low. But, in the final, application's scores are seen to be intermediate.

Keywords: Children's Literature, Fable, Critical Reading

Özet

Çeşitli durumları, metaforik biçimde, hayvanlar üzerinden veren; sonunda özlü söz bulunan ve kurgusal bir metin olan fabllar, eleştirel okuma ediniminde kullanılabilecek bir metin türüdür. Bu çalışma, fablların eleştirel okuma eğitimine katkısını belirleme amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu alt problemlere cevap aranmıştır: "Fablların olay örgüsü ve söylemleri eleştirel okuma becerisini geliştirmek amacıyla kullanılabilir mi?" ve "Öğrencilerin fabllarda yer alan eleştirel okuma kazanımlarını anlama durumları nedir?". Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Veri toplama süreci dört aşamalı planlanmıştır. İlk aşamada, Türkçe Dersi Öğretim Programı 5. sınıf eleştirel okuma kazanımları belirlenmiştir. İkinci aşamada, çalışma gurubunda uygulanacak fablların tespiti yapılmıştır. Üçüncü aşamada, hatırlama düzeyi en yüksek olan dokuz fabl üçerli gruplara ayrılmıştır. Olay örgüsü ve söylemlerinin Programda tespit edilen hangi eleştirel okuma kazanımıyla örtüştüğüne bakılmış ve etkinlikler hazırlanmıştır. Dördüncü aşamada ise, gruplanan fabllarla hazırlanan etkinlikler uygulanarak eleştirel okuma kazanımlarını anlama durumlarına bakılmıştır. Veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmış, betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ilk uygulamada, eleştirel okuma beceri puanlarının düşük olduğu; son uygulamada ise puanların orta seviyeye çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Fabl, Eleştirel Okuma

¹ Bu çalışma, 23-25 Mart 2018 tarihleri arasında, Afyon ilinde düzenlenen UBEK-ICSE (Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi) Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, erol.duran@usak.edu.tr

³ Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, ertugrulercan07@gmail.com

GİRİŞ

19. yüzyıla kadar çocuklara yönelik müstakil bir edebiyattan tam olarak söz edemeyiz. Çocuklar, büyükler için yazılmış edebî ürünleri okuyorlardı (Russell, 2004). Son yüzyıllarda dünya ve Türk edebiyatında, çocuğa yönelik edebî eserlerin oluşturulması çalışmaları artmıştır (Aytaş ve Yalçın, 2014; Oğuzkan, 2006). Çocuklar okuma ve yazmayı öğrendikten sonra kendilerine yönelik edebî eserlerle hoşça vakit geçirmek isterler. Bu sebeple onlara yönelik basılı ve görsel materyallerin hazırlanması amacıyla çocuk edebiyatına yönelik günümüzde ivme kazanmıştır (Oğuzkan, 2006).

Çocuk edebiyatı, çocukların öğrenmesine, iç dünyalarının zenginleşmesine, yaşam deneyimlerinin artmasına ve okuma ve yazmalarının ilerleyerek dil kullanımının gelişmesini sağlamaktadır (Huck, Kiefer, Heplerve Hickman, 2004). Özellikle çocuğa yönelik edebî eserlerdeki metinlerin ders kitaplarında yer alması ve bu tür eserlerin çocukların kitaplıklarında olması, onların okuma alışkanlıklarını, estetik duyarlılıklarını ve eleştirel bakış açılarını geliştirecektir (Dilidüzgün, 2004). Bu sebeple çocukların ilgilerini çekebilecek ve onlara farklı bakış açıları kazandıracak edebî eserlerin hazırlanması gereklidir.

İşeri (1998: 2), çağdaş insanın okuduklarını anlamamanın yanında sorgulayarak kendini yenilemesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda bu anlayışla yapılan eleştirel okumanın sorgulayıcı, araştırmacı ve aydın insan olma özelliğini kazandırdığını belirtmiştir. Dilidüzgün (2004)' ün de belirttiği gibi çocuklarda okuma alışkanlığı, estetik anlayış ve eleştirel bakış açısını geliştirmek için onlara hitap eden eserlere ihtiyacımız vardır. Bu sayede önce okuma becerisi ve alışkanlığı kazanan birey daha sonra eleştirel ve yaratıcı düşünmeye geçebilecektir. Eleştirel okumayla da yazarın değer yargılarını kendi süzgecinden geçiren öğrenci, iyi-kötü, etkili-etkisiz, gerekligereksiz bilgiyi ayırt eder. Böylece kendi değer yargı ve bilgi sistemini oluşturan, düşünen, aydın bireyler yetiştirebiliriz.

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmek için fabllar kullanılmadadır. “*Fabllar, insanları ve dünyayı tanımamanın, anlamamanın en kestirme yollarından birini sunması; evrensel doğrulardan bahsetmesi ve bütün bunları çocukların dikkatini çekecek eğlenceli ve alegorik bir biçimde anlatması sayesinde tarih boyunca eğitimde sıkça faydalanılan anlatı türlerinden biri olmuştur.*” (Dervişcemaloğlu, 2014: 486). Fabllar 8-12 yaş çocuklar arasında zevkle okunan ve dinlenen edebî türler arasındadır. Kanaatkârlık, tamahkârlık, kıskançlık ve paylaşımcılık gibi çocuklar arasında güçlükle algılanan olaylar fabllar sayesinde kolay anlaşılır. Ayrıca fablların bellekte tutularak hatırlanması birçok edebî türe göre daha kolaydır (Aytaş ve Yalçın, 2014).

Fabllarda hayvanların arasında geçen mücadele aslında günümüz insanın mücadelesini de sergilemektedir. Fırat (2012), La Fontaine fabllarında güçlünün, zengin ve kibirli olanın zayıfı ezdiğini söylemektedir. Ancak bu durum, fabllarda gerçek yaşama öğrencileri de hazırlamaktadır. Ayrıca bu tür güçlü-zayıf ilişkisinin yanlığı da La Fontaine fabllarında hissettirilir. Fablların sınıf ortamında tartışılarak ele alınmasıyla çocukların olaylara bu açıdan bakış açısı geliştirerek bakmaları onları gerçek hayata hazırlar. Eğitime yeni başlayan öğrenciler için genellikle okuma becerisinin geliştirmesini amaçlarız. Onların akıcı ve düzgün bir biçimde okumalarını amaç ediniriz. Ancak öğrencilerin düşünen insan olduklarını ihmal ederiz. Çellek (2004), insanların hayata göz açıtlarında merak ve ardından gelen dil gelişimleriyle düşünmeye başladığını belirtmektedir. Dolayısıyla sorgulayan ve düşünen insan yazılı metinleri okumaya başlamasıyla bu becerisini güçlendirmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin eleştirel okuma becerisini, fabl türü metinler okutarak geliştirebiliriz.

Eleştirel Okuma ve Fabllar

Günümüzde birçok kanaldan bilgi bombardımanına maruz kalan insanlar doğru, yararlı ve pratik bilgiye ulaşmak için okumaya ihtiyaç duyarlar. Teknolojinin de gelişmesiyle birçok yazılı ve görsel materyal hayatımıza girmektedir. Bu durumda doğru ve pratik bilgiye ulaşmak için insanlarda eleştirel okuma becerisinin kazandırılması gerekmektedir. Bu sebeple okuduğunu anlayan, yorumlayan bireyler yetiştirmek için gerekli eğitim ve öğretim ortamını buna göre düzenlemek okuma eğitimine bağlıdır (Akyol, 2001).

İletişim araçlarının çok fazla duyu organına hitap edip eşzamanlı erişime anında cevap vermesiyle öğrenme basılı materyaller dışında çoklu ortamlara doğru kaymaya başladı. Bu sebeple zamanla çoklu ortama dayalı okuryazarlık kültürünün öğrenilmesi, öğretilmesi ve değerlendirilmesi sorununu ortaya çıkardı (UNESCO, 1982). Hangi kaynaktan geldiğini bilmediğimiz ve doğruluğundan emin olmadığımız bilgilerden dolayı, iyi-kötü, yararlı-zararlı, sonuca götüren –sonuca götürmeyen bilgileri ayırt etmemiz gerekir. Bu da ancak eleştirel okuma becerisinin gelişimi ile mümkündür.

Bilgiye ulaşmanın kolay güvenirliliğinin ise sorgulandığı bu dönemde okuma becerisine bağlı olarak “eleştirel okuma” kavramı Türkçe öğretiminde tartışılan bir kavram olmuştur. İlk defa yapılandırmacı yaklaşıma dayalı hazırlanan 2005 programıyla öğretim programımızda yerini almıştır. Tanımı çerçevesi de araştırmacılar tarafından ele alındıkça diğer sosyal kavramlar gibi zaman içerisinde genişleyecektir (Çifçi, 2006).

Eleştirel ve yansıtıcı düşünme bir birey için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, en çok eleştirel okuma ile giderilebilir. Aydın olma bilinci kazandıran; yazarın yazma amacını belirlemede yardımcı olan (Darch ve Kameenui, 1987; Pirozzi, 2003:25) eleştirel okuma, okunanların değerlendirmesi ve sorgulamasıdır (Özensoy, 2012:13).

Özdemir (2007: 18), eleştirel okumayı okurun okuduklarını yargılaması, sorgulaması, bir başka deyişle kendi aklını kullanarak bir varlığa varması olduğunu belirtmektedir. Çifçi (2006: 56-57), ise eleştirel okumayı, “okuma yoluyla öğrendiklerimizi kendi zihin süzgecimizden geçirmek ve okuduklarımızdan elde ettiklerimizle daha iyi, güzel ve doğru zihin ürünlerini ortaya koymaktır” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca eleştirel okuma deyince eleştiri kavramının akla geldiğini ancak eleştirel okumanın eleştiri kavramından ayrılan yönlerinin olduğunu söylemiştir. *Eleştirel okumada bilişsel değerlendirmeler ve analizler yapılmaktadır. Örneğin, eleştirel okur aktif olarak yazarın yorumlarındaki hataları arar. Ayrıca yazarın yorumlarının ilginç veya etkileyici olup olmadığına, edebî niteliklerinin ve ekseninin durumuna karar verir. Yazarın gerçeklerinin okurun zihnindeki eski bilgilerle ne derecede uyumlu ya da karşıt olduğuna dikkat eder. Yazarın yorumlarının okurun beklenti ve tahminlerini ne ölçüde karşıladığını göz önünde bulundurur. Yazarın yazısının problem çözmedeki faydaları değerlendirilir. Yazarın yazısıyla ilgili amaçlarının neler olduğu konusunda sonuçlar çıkarır* (Karabay, 2012:76).” Bu tanımlardan yola çıkarak eleştirel okumanın okuduğunu anlamının ötesinde metin ve yazarı hakkında değerlendirmelerde bulunup problem çözme, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme ile ilişkili bir okuma yöntemi olduğu söylenebilir.

Fabl sözcüğünün kökeni Latince “hikâye” anlamına gelen fabuladır. Bu sözcük zamanla ahlak ilkesi anlatan, metaforik hayvan hikâyeleri türünü anlatmak için kullanılmıştır (Oğuzkan, 2006). Fabllar, masal, destan, efsane gibi türlerle birlikte masal türü eserler arasında kabul edilir (Helimoğlu-Yavuz, 2002; Karagöz, 2015).

Fabl örnekleri diğer masal türü eserler gibi en eski edebiyat ürünleri içerisinde yer almaktadır. Fablların Batı ve Doğu edebiyatında birbirinden bağımsız olarak ortaya

çıktığı düşünölmektedir (Ungan, 2006). M.Ö. 620-650 yılları arasında yaşadığı düşünölen Frikyalı Aisopos (Ezop)'un Batı edebiyatında bu türde örnek veren ilk kişi olduğu kabul edilmektedir. Doğu edebiyatında ise bu türün ilk örneklerine Pançatantra masallarında rastlamak mümkündür. Bu masalların M.Ö. 200 yılında Keşmir'de derlendiği tahmin edilmekte ve eserin yazarı bilinmemektedir. Ayrıca Hint edebiyatının diğer önemli fabl eseri ise Beydaba'nın Kelile ve Dimne'sidir. M.S. 300 yıllarında yazıldığı sanılmaktadır. Doğu edebiyatının bir başka ünlü hayvan masalı ise Şeyh Sadi'nin Gülistan'ıdır. Tüm bu fabl örnekleri Batı'da La Fontaine'e kaynaklık ettiği söylenebilir (Oğuzkan, 2006). Alptekin (2000), bizim edebiyatımızda fabl örneklerinin daha çok Doğu ve Batı edebiyatında oluşturulmuş eserlerin çevirisi veya uyarlaması şeklinde oluşturulduğunu söylemektedir. Edebiyatımızda her ne kadar uyarlama ve çeviri yoluyla fabl yazılsa da bu eserlerin dil ve anlatımında yazarlarımız kendilerinden bir şeyler eklemiştir.

Detlor (2001: 5), fablların eğitimsel işlevi şu şekilde sıralamıştır: “Fabllarla çalışmak çocukların okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesini sağlar”, “Ahlaki ve etik gelişimi inşa eder”, “Sınıfta işbirliğini geliştirir”, “Metafor anlayışı gelişir” ve “Etik konularını gerçek yaşamla ilişkilendirirler”. Çocuklar hikâyelerdeki olaylar hakkında eleştirel düşünmeyi geliştirir ve bunları gerçek yaşama uyarlarlar. Çocuklar fabllarda geçen veciz söz ve atasözlerini gerçek hayatla bağdaştırabilirler.

Bazı eğitimciler fablların çocuklara uygun olmadığı görüşünü dile getirmişlerdir (Erdal ve Gökmen, 2010; Karagöz, 2015). Ancak sadece doğrulardan yola çıkıp akıl yürütme yapmadan çocuklara bir şeyler öğretemeyiz. Eleştirel bakış açısı ve zıtlıklardan yararlanarak sağlayabiliriz (Batur ve Yücel, 2012). “Öğrencilerin, okudukları metinlerde, yazarın bakış açısının doğrudan kabul etmek ve metinde anlatılanlara katılmak yerine; metinde anlatılanlara eleştirel bir gözle bakmasını; metinlerin eksik ve yanlış yönlerinin olabileceği bakış açısı geliştirilmelidir (DeVoog' dan aktaran Duran 2013: 362)”. Özellikle günlük hayat ile ilgili çocuğa doğrudan verilemeyecek örnekler fabl türü metinlerde hayvanlar üzerinde metaforik ve alegorik şekilde verilebilir. Bu sayede çocuğu düşünmeye sevk ederek düşünme becerilerini geliştirebiliriz.

Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu çalışma, fablların eleştirel okuma eğitime katkısını belirleme amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul 5. sınıf öğrencileri hangi fablları okumaktadırlar?
2. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine fabl türü metinler kullanılarak hangi eleştirel okuma kazanımları edindirilebilir?
3. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin fabllarda yer alan eleştirel okuma kazanımlarını edinme durumları nasıldır?

YÖNTEM

Çalışmanın bu aşamasında, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel nitelikli nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, olay ve olguları sosyal özelliği olan insana göre ele alır. Nitel araştırma yöntemlerinde olay ve olgular arasında karmaşık ilişkiler vardır. Olay ve olgular kesin olarak alt birimlere ayrılamayacağı varsayılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu sebeple tümevarımcı bir yaklaşım sergilenir (Özdemir, 2010). Nitel çalışmada araştırmacı verileri teker teker okur, kodlar ve sınıflar. Araştırmacı elde ettiği kod ve sınıflamaya göre araştırma sonucunu ortaya koyar (Meriam, 1998).

Bu araştırmada, ortaokul 5. sınıflara fabl metinlerine yönelik eleştirel okuma etkinlikleri uygulanmıştır. Eleştirel okumaya yönelik etkinlikler, belirlenen fabl metinleri üzerinden yapılmıştır. Fabl metnine yönelik eleştirel okuma soruları, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (MEB, 2017) 5. sınıf eleştirel okuma kazanımları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Örneklem grubunda yer alan 18 öğrencinin cevapladığı sorular cevap anahtarları çıkartılarak üç farklı Türkçe öğretmeni tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmada bir durum ortaya konulduğu için durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması olgu ve olayı laboratuvar ortamında ele almaktan ziyade olay ve olguları kendi doğal ortamında ele alarak ortaya koyan bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Bu çalışma, ortaokul 5. sınıfa devam eden 18 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma grubu, gönüllük esas ve kolay ulaşılabilirlik ilkesi göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci dört aşamada gerçekleşmiştir:

Birinci aşamada, öğrencilerin en çok hatırladığı fabllar tespit edilmiştir. Fabllar frekans sıklığına göre Tablo 1'de gösterilmiştir. İkinci aşamada, ortaokul 5. sınıf Türkçe dersi öğretim programında (MEB 2017) yer alan ve fabllarla edindirilebilecek eleştirel okuma kazanımları belirlenmiştir. Üçüncü aşamada belirlenen eleştirel okuma kazanımlarının ve eleştirel okuma unsurlarının fabllarda taranması aşamasıdır. Fabllarda eleştirel okuma kazanımları taranırken, olay örgülerinin söylemlerin, eleştirel okuma kazanımının edinilmesinde etkinlik unsuru olarak kullanılıp kullanılmamasına bakılmıştır. Tespit edilen 5. sınıf eleştirel okuma kazanımları dikkate alınarak, fablların olay örgüsü ve söylemlerine yönelik etkinlikler hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler şunlardır. Dördüncü aşamada, seçilen dokuz adet fabl ile ilgili etkinlikler çalışma grubuna uygulanmıştır. Her birine üç farklı uygulama yapılmıştır. Uygulama etkinliklerinden bazı örnekler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1. Eleştirel okuma etkinlik örnekleri

1. Etkinlik (Kazanım numarası: 4.1. Okuduklarındaki duygusal ve abartılı öğeleri belirler ve sorgular.)	
Metinlerde duygu ifade eden cümle örneği	Metinlerde abartı ifade eden cümle örneği
.....	.....
2. Etkinlik (Kazanım numarası: 1. Başlık ve içerik uyumunu sorgular.)	
Metnin Başlığı	Önerdiğim Başlık
.....	.....
3. Etkinlik (Kazanım numarası: 3. Metinde ortaya konan sorunları belirler ve onlara farklı çözümler bulur.)	
Fablda geçen bir olayda yaşanan sorun	Fabldaki çözümden farklı bir öneriniz
.....	.....
4. Etkinlik (Kazanım numarası: 4.1. Metindeki düşüncelerle kendi düşünceleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.)	
Katıldığım/desteklediğim düşünceler	Katılmadığım/benim düşüncemden farklı
.....	.....
5. Etkinlik (Kazanım numarası: 4.2. Okuduklarında gerçek ve kurguyu ayırt eder.)	
Gerçek olmayan/hayal ürünü durum	Gerçek/günlük hayatta olabilecek durum
.....	.....

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda, araştırmanın doğası gereği ölçüt yerine bazı kavramların sağlanmasıyla geçerlik ve güvenirlilik oluşturulmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada nitel araştırmada kullanılan inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik kavramları göz önünde bulundurularak geçerlik ve güvenirlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın, kategorilerini oluşturan temalar “Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2017)” 5. sınıf eleştirel okuma kazanımları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Çalışma verilerinin çözümlenmesi süreçlerinde işlemlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde ve değerlendirmesinde üç farklı Türkçe öğretmenin ve bir uzmanın görüşüne başvurulmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, elde edilmiş verilerin, önceden belirlenmiş temalara göre sınıflanmasını ve değerlendirilmesini içeren bir nitel veri analiz çeşididir. Bu analiz türünde görüşme yapılan bireylerden ve dokümanlardan doğrudan alıntı yapılabilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu araştırmada Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB 2017), ortaokul 5. sınıf eleştirel okuma kazanımları tespit edilmiştir. Belirlenen kazanımlar ışığında öğrencilerin en fazla hatırladıkları fabl metinlerine yönelik etkinlikler hazırlanmıştır. Uygulama yapılan grubun cevap kâğıtları değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında ulaşılan bulgular, alt problem sırası dikkate alınarak açıklanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin, araştırmanın birinci alt problemi olan “Ortaokul 5. sınıf öğrencileri hangi fablları okumaktadırlar?” sorusuna verdikleri cevaplar, Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin okudukları ya da dinledikleri fablları hatırlama sıklıkları

Sıra No	Hatırlanan Fablın Adı	n	Yüzde
1.	Karga ile Tilki	111	%37
2.	Tavşan ile Kaplumbağa	96	%32
3.	Aslan ile Fare	85	%28,33
4.	Ağustos Böceği	56	%18,66
5.	Akıllı Tavşan	29	%9,66
6.	Kurt ile Kuzu	25	%8,33
7.	Aslan ile Tilki	19	%6,33
8.	Aslan, Kurt ve Tilki	11	%3,66
9.	Karga ile Güvercinler	10	%3,33
10.	Karga ile Fare	8	%2,66
11.	Aslan ile Geyik	4	%1,33
12.	Kurt ile Tilki	4	%1,33
13.	Karga ile Tavşan	3	%1
14.	Arı ile Papatya	2	%0,66
15.	Güvercin ile Karınca	2	%0,66
16.	Güvercinler	2	%0,66
17.	Karınca ile Çekirge	2	%0,66

Öğrencilere “En çok hatıladığınız fabllar nelerdir?” sorusunu yönelttiğimizde 52 farklı metin adı cevap alınmıştır (n=300). Bu cevaplar uzman görüşüne sunulmuş ve fabl türüne ait olmayanlar elenmiştir. Elenen cevaplar çıkartıldığında öğrencilerin yazdığı 52 farklı yanıtta fabl türüne ait sadece 17 metin ismi elde edilmiştir. Uzman görüşleri dikkate alınarak bu metinlerin dokuzu ile uygulama yapılmıştır.

Öğrencilerin en çok Karga ile Tilki (n=111), Tavşan ile Kaplumbağa (n=96), Aslan İle Fare (n=85), Ağustos Böceği (n=56), Akıllı Tavşan (n=29), Kurt ile Kuzu (n=25), Aslan ile Tilki (n=19), Aslan, Kurt ve Tilki (n=11), Karga ile Güvercinler (n=10) adlı fabllar hatırladıkları görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine fabl türü metinler kullanılarak hangi eleştirel okuma kazanımları edindirilebilir?” sorusunun cevabı, Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine fabllar aracılığıyla edindirilebilecek eleştirel okuma kazanımları

Kazanımlar	
1. Başlık ve içerik uyumunu sorgular.	
2. Gerçek ve kurguyu ayırt eder.	
3. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	
4. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	4.1. Okuduklarındaki duygusal ve abartılı öğeleri belirler ve sorgular 4.2. Metindeki düşüncelerle kendi düşünceleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.

Ortaokul 5. sınıf Türkçe dersi öğretim programı (MEB, 2017) okuma alanı kazanımları incelenmiş ve öğrencilere fabl türü metinler kullanılarak edindirilebilecek dört farklı kazanım belirlenmiştir. Bu belirleme sırasında, fabllardaki olay örgüsü ve söylem özellikleri dikkate alınmıştır. Bu kazanımları şu şekilde sıralayabiliriz: “Başlık ve içerik uyumunu sorgular.”, “Gerçek ve kurguyu ayırt eder.”, “Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” ve “Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” Ancak 4. Kazanım için iki farklı etkinlik planlanmıştır. Daha açıklayıcı ve daha uygun biçimde verilmesi amacıyla bu yola başvurulmuştur.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Ortaokul 5. sınıf öğrencilerininin fabllarda yer alan eleştirel okuma kazanımlarını edinme durumları nasıldır?” sorusunun cevabı, Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin uygulama puanlarının karşılaştırması

Öğrenci No	İlk Uygulama Puanı	Durumu	İkinci Uygulama Puanı	Durumu	Son Uygulama Puanı	Durumu	Ortalama Puanı	Durumu
Ö1	40	Başarısız	65	Başarılı Orta	80	Başarılı İyi	61,67	Başarılı Orta
Ö2	44	Başarısız	76,65	Başarılı İyi	65	Başarılı Orta	61,88	Başarılı Orta
Ö3	17,65	Başarısız	53,35	Başarılı Orta	70	Başarılı İyi	47	Başarılı Orta
Ö4	53	Başarılı Orta	92,65	Başarılı Pekiyi	100	Başarılı Pekiyi	81,88	Başarılı İyi
Ö5	28,35	Başarısız	33	Başarısız	87,35	Başarılı Pekiyi	49,57	Başarılı Orta
Ö6	26,65	Başarısız	41	Başarısız	51,65	Başarılı Orta	39,77	Başarısız
Ö7	23,35	Başarısız	67,65	Başarılı Orta	80	Başarılı İyi	57	Başarılı Orta
Ö8	46,65	Başarılı Orta	77,35	Başarılı İyi	100	Başarılı Pekiyi	74,67	Başarılı İyi
Ö9	48,35	Başarılı Orta	62	Başarılı Orta	95	Başarılı Pekiyi	68,45	Başarılı Orta
Ö10	66,65	Başarılı Orta	81,65	Başarılı İyi	96	Başarılı Pekiyi	81,43	Başarılı İyi
Ö11	23,35	Başarısız	32,35	Başarısız	47	Başarılı Orta	34,23	Başarısız
Ö12	33,35	Başarısız	43,65	Başarısız	50	Başarılı Orta	42,33	Başarısız
Ö13	26,65	Başarısız	27,35	Başarısız	70	Başarılı İyi	41,33	Başarısız
Ö14	38,65	Başarısız	74	Başarılı İyi	80	Başarılı İyi	64,22	Başarılı Orta
Ö15	28,35	Başarısız	47,35	Başarılı Orta	80	Başarılı İyi	51,9	Başarılı Orta
Ö16	65	Başarılı Orta	93,35	Başarılı Pekiyi	100	Başarılı Pekiyi	86,12	Başarılı Pekiyi
Ö17	51,65	Başarılı Orta	70	Başarılı İyi	100	Başarılı Pekiyi	73,88	Başarılı İyi
Ö18	40,65	Başarısız	61,35	Başarılı Orta	60	Başarılı Orta	54	Başarılı Orta
Ortalama	39,1	Başarısız	61,1	Başarılı Orta	78,4	Başarılı İyi	59,53	Başarılı Orta

Tablo 4 incelendiğinde ilk uygulama testinden öğrencilerin 12 (%66,7)'si başarısız olmuştur. Öğrencilerin 6 (%33,7)'si başarılı olmuştur. Yapılan diğer iki uygulamayla birlikte öğrencilerin başarı durumunun arttığı görülmektedir. İkinci uygulamada sınıf genel ortalaması 61,1 puan ile orta seviyenin biraz üzerine, son uygulama ile ise 78,4 puan ile ise sınıfın ortalaması ortalamanın üzerinde iyi dereceye çıkmıştır.

SONUÇ

Yapılan çalışmada fabl metinlerinin eleştirel okumaya etkisi incelenmiştir. Kurgusal metinler içerisinde yer alan fabl metinleri özellikle ilköğretim kademesi ve ortaokul 5 ve 6. sınıflarda kullanılabilir metin türleridir. Bu sebeple bu çalışmada ortaokul beşinci sınıflara yönelik bir çalışma yapılmıştır.

Öncelikle ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin bildiği fabl metinleri 300 kişilik bir öğrenci grubuna sorularak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bu grup verilen kağıtlara 52 farklı isim yazmıştır. Uzman görüşüne başvurulduğunda bu isimlerin 17 tanesinin fabl metni özelliği taşıdığı görülmüştür. Öğrencilerin dağıtılan kağıtlara fabl metninin

yanında izledikleri animasyon ve çizgi film isimlerini yazmaları onların popüler kültürden etkilendiklerini göstermektedir.

Fabllarda kullanılacak eleştirel okuma kazanımlarının belirlenmesi için Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2017) doküman analizi ile incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ortaokul 5. sınıflara yönelik Program'da kullanılacak dört kazanım olduğu görülmüştür. Bu kazanımlar, uzman görüşü alınarak hatırlanma frekans sıklığı en yüksek olan dokuz fabl metninde etkinliğe dönüştürülmüştür.

Fabl metinleri için birer etkinlik hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler birinci uygulama, ikinci uygulama ve son uygulama şeklinde öğrencilere birer hafta ara ile uygulanmıştır. Birinci uygulamada sınıfın genel ortalaması düşük, ikinci uygulamada orta seviyenin üzerinde ve son uygulamada ise orta seviyeden daha iyi durumda çıkmıştır. Öğrencilerin yapılan uygulama tekrarlarıyla, eleştirel okuma kazanımları edinme durumlarında artış olmuştur.

Araştırmada Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (MEB, 2017) yönelik sekiz farklı eleştirel okuma kazanımı çıkartılmıştır. Ancak bu kazanımlardan dört tanesinin fabl türüne uygun olduğu Türkçe öğretmeni ve uzman görüşü ile teyit edilmiştir. Diğer üç kazanım ise farklı metin türlerine ve çoklu ortam metinlerine uygun kazanımlardır. Program'da eleştirel okuma kazanımı sayısının artırılması ve kılavuz etkinliklerin olması Program'ın verimliliğini arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2001). *Türkçe ilkokuma yazma öğretimi*. Ankara: Artım Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2000). Hayvan masallarının formel yapısı. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 157-185.
- Aytaş, G. ve Yalçın, A. (2014). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Batur, Z. ve Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin çocuk hikâyelerinde değer eğitimi ve hikâyelerin Türkçe eğitime katkısı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1031-1049.
- Çellek, T. (2004). Eğitimin farklılığında yaşamak. *Pivolka* (3), 14-16.
- Çifçi, M. (2006). Eleştirel okuma. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten (Türkçenin Eğitim ve Öğretimi Özel Sayısı)*, 55-80.
- Darch, C. ve Kameenui, E. J. (1987). Teaching ld students critical reading skills: A systematic replication. *Learning Disability Quarterly*, 10(2), 82-91.
- Detlor, T. (2001). *Teaching with Aesop's fables*. New York: Scholastic Inc.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2004), 43-55.
- Duran, E. (2013). Türkçe dersi öğretim programlarında eleştirel okuma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 351-365.
- Erdal, K. ve Gökmen, A. (2010). Çocuklara verdiği dersler açısından La Fontaine' in fablları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 3(10), 259-271.
- Fırat, H. (2012). La Fontaine'in fabllarında güçlü-zayıf ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 32(2012), 115-132.
- Helimoğlu-Yavuz, M. (2002). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Huck, C. S., Kiefer, B. Z., Hepler, S. ve Hickman, J. (2004). *Children's literature in the elementary school*. New York: McGraw-Hill Companies.
- İşeri, K. (1998). Okuma ediminin eğitimsel işlevi. *Dil Dergisi*, 70, 5-18.
- Karabay, A. (2012). *Eleştirel okuma-yazma eğitiminin Türkçe Öğretmeni adaylarının akademik başarılarına ve eleştirel okuma-yazma düzeylerine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi)*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karagöz, B. (2015). Fablların pedagojik karakteristiği üzerine bir analiz. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)(ÖS-II)*, 353-362.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (1- 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Oğuzkan, A. F. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2007). *Eleştirel okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,11(1), 323-343.
- Özensoy, A. U. (2012). Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersiyle ilgili öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 187-202.
- Pirozzi, R. (2003). *Critical reading, critical thinking*. New York: Addison-Wesley.
- Russell, D. L. (2004). *Literature for children. (5th Edition)*. Pearson Education: Usa-Boston.
- Ungan, S. (2006). Fabl türünün çocuk edebiyatındaki yeri ve günümüzde bu türden yararlanma olanakları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 105-114.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.